

УДК 339.9:330.3(477)

Ганна Володимирівна КОЗАЧЕНКО,

доктор економічних наук, професор,

т.в.о. завідувача кафедри фінансового права

та фіскального адміністрування

Національної академії внутрішніх справ (м. Київ)

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГІВ В ОЦІНЮВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В основу створення інституцій та механізмів забезпечення економічної безпеки держави мають бути покладені у тому числі й її оцінки. Якість та своєчасність отримання оцінок економічної безпеки держави суттєвим чином і безпосередньо сприяють обґрунтованості та дієвості заходів з її забезпечення.

Оцінювання економічної безпеки належить до тих питань економічної безпекології мікро-, мезо та макрорівня, щодо яких існують численні дослідження, але дотепер не існує загально-прийнятої методики оцінювання.

Сьогодні в економічній безпекології сформувалися декілька підходів до оцінювання економічної безпеки підприємства та регіону, сукупність принципів та методів кожного з яких спрямована на реалізацію закладеної в основу підходу ідеї щодо отримання результуючих даних для формування оцінного судження про стан економічної безпеки. Проте в оцінюванні економічної безпеки держави домінуючим є функціональний підхід, сутність, переваги та обмеження якого докладно описано (наприклад, [1]). Саме він покладений в основу Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки 2013 р. [2] і Методики розрахунку рівня економічної безпеки України 2007 р., що була чинною до 2013 р.

В кожному з наявних підходів до оцінювання економічної безпеки (держави, регіону, підприємства) головною проблемою є формування системи первинних показників, які мають описувати саме стан економічної безпеки. Проблему формування системи надійних показників для оцінювання економічної безпеки дотепер не вдалося вирішити стосовно всіх її об'єктів (держави, регіон, підприємство) (хоча стосовно регіону є достатньо обґрунтовані пропозиції з цього приводу в [3]). У наявних публікаціях з цієї проблематики часто використовуються показники, які характеризують результати та ефективність діяльності підприємства або соціально-економічного розвитку держави та регіону. Використання

таких показників дозволяє отримати вельми відносні оцінки економічної безпеки досліджуваного об'єкта економічної безпеки.

Суттєвим недоліком наявних сукупностей показників для оцінювання економічної безпеки (держави, регіону, підприємства) є відсутність їхнього зв'язку з концептами підходу до дослідження економічної безпеки:

- при використанні захисного підходу відібрані або сконструйовані показники мають описувати результати реалізації за грози досліджуваної системи (держава, регіон або підприємство);

- при використанні гармонізаційного підходу відібрані або сконструйовані показники мають описувати результати гармонізації інтересів досліджуваної системи (держава, регіон або підприємство);

- при використанні ресурсного підходу відібрані або сконструйовані показники мають описувати достатність ресурсів та ефективність їхнього використання при функціонуванні досліджуваної системи (держава, регіон або підприємство).

Нерозв'язаність проблеми створення системи показників для оцінювання економічної безпеки держави примушує до подальших наукових розвідок, в ході яких пропонується використати в оцінюванні складників міжнародних рейтингів країн, що не лише сприятиме підвищенню якості оцінок, а й за необхідності забезпечить їхню порівнянність за країнами та у динаміці.

Сьогодні у світі складається 67 рейтингів, до найвідоміших з яких належать близько десяти. В оцінюванні економічної безпеки держави має сенс звернутися до:

- індексу сприйняття корупції або індексу CPI (Corruption Perceptions Index) (індекс Transparency International), що укладається з 1995 р.;

- індексу Doing Business, який оцінює простоту (легкість) ведення підприємницької діяльності з використанням 10 індикаторів (публікується з 2003 р.);

- індексу глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), що розраховується з 2006 р. за 144 індикаторами;

- індексу процвітання країни (The Legatum Prosperity Index), що розраховується Інститутом Legatum за 9 комплексними показниками;

- всесвітнього індексу щастя (The HappyPlanet Index), що відображає якість життя людей (запропонований у 2006 р. організацією New Economics Foundation – NEF).

Так, з використанням відібраних комплексних показників складових індексу Doing Business можна оцінити такі аспекти економічної безпеки держави як захист інвесторів, участь країни у міжнародній торгівлі, а комплексні показники складових індексу процвітання країни та всесвітнього індексу щастя можуть послугувати базою для визначення міри розвиненості ринкових механізмів (наприклад, з використанням показників декомодифікації, стратифікації суспільства та державної інтервенції).

Використання комплексних показників складових відібраних індексів дозволить не лише отримати оцінки економічної безпеки держави, а й визначити загрози національній економіці, виявити втрати від їхньої реалізації, що важливе у безпекозабезпечувальній діяльності державних інституцій.

Висновки. В оцінюванні економічної безпеки держави однією з невіршених є проблема формування хоча б сукупності показників (не говорячи вже про їхню систему). Для її розв'язання пропонується скористатися комплексними (або навіть одиничними) показниками складових відомих міжнародних індексів, які у порівнянні характеризують економіку країн.

Список бібліографічних посилань

1. Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С. Оцінювання економічної безпеки підприємства: аналіз основних підходів // Менеджмент безпеки держави, регіону, підприємства: проблеми і виклики сьогодення : монографія / за заг. ред. З. Б. Живко, І. Г. Бабець. Львів : Ліга-Прес, 2015. С. 238–251.

2. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : затв. наказом М-ва економ. розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (дата звернення: 04.11.2019).

3. Буколова В. В. Обґрунтування вибору первинних показників для оцінювання соціально-економічної безпеки регіону. *Економіка і регіон*. 2018. № 1. С. 21–28.

Одержано 12.11.2019